

nationale ombudsman

Rapport

Politie en boa's treden terecht op bij tegendraads gedrag

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de gemeente Oldenzaal en de regionale politie-eenheid Oost-Nederland niet gegrond.

Datum: 7 februari 2023

Publicatienummer: 2023/014

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
Inleiding.....	2
Wat is de klacht van Stefan en Rianne bij de Nationale ombudsman?.....	3
Wat is er gebeurd?	3
Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?.....	6
Conclusie	10
Tot slot	10
Bijlage: Verslag van bevindingen	12

Leeswijzer

Dit rapport bevat een verkorte weergave van wat tijdens het onderzoek is komen vast te staan met daarna het oordeel van de Nationale ombudsman over de klacht. Als bijlage is een uitgebreid verslag van bevindingen opgenomen; hierin staat alle informatie die de Nationale ombudsman tijdens zijn onderzoek heeft verkregen.

Inleiding

In dit onderzoek van de Nationale ombudsman gaat het over een situatie die klein begon: een stel (Stefan en Rianne¹) ging tijdens de avondklok borrelen bij vrienden. Stefan ging met de hond naar buiten en werd aangesproken door twee boa's toen hij aan het wildplassen was. Zij wilden hem een boete geven, maar Stefan had zijn identiteitsbewijs niet bij zich. Daarom hielden de boa's Stefan aan en riepen zij de politie erbij. Vervolgens ontstond een woordenwisseling en een confrontatie op straat waarbij Stefan, Rianne en hun vrienden tegenover de boa's en een politieambtenaar stonden. Daarbij kreeg Rianne van de politie een klap op haar bovenbeen met de wapenstok. Uiteindelijk werd Stefan geboeid naar een cellencomplex gebracht. Daar moest hij een nacht blijven. De gebeurtenis maakte een diepe indruk op Stefan en Rianne. Zij hadden nooit verwacht in een dergelijke situatie terecht te komen. Zij vinden dat de boa's en de politie dit anders hadden moeten oplossen.

Aan de andere kant staat het perspectief van de boa's en de politie. Ondanks de toen geldende avondklok gingen Stefan en Rianne op bezoek bij vrienden en ging Stefan buiten staan wildplassen. Toen de boa's en de politieambtenaar hem daarop aanspraken en zijn identiteitsbewijs wilden inzien voor het geven van een boete, werkte Stefan niet mee. Rianne en de vrienden bemoeiden zich met de situatie en achteraf werden er beelden van het incident op internet geplaatst.

De Nationale ombudsman komt op basis van zijn onderzoek tot de conclusie dat het aandeel van Stefan en Rianne in de gebeurtenissen aanzienlijk was. De boa's en de politieambtenaar hebben opgetreden toen het niet anders kon. De ombudsman vindt de klachten van Stefan en Rianne dan ook ongegrond.

¹ Fictieve namen.

Wat is de klacht van Stefan en Rianne bij de Nationale ombudsman?

Voor zijn onderzoek heeft de Nationale ombudsman de volgende klacht geformuleerd:

Stefan klaagt dat de boa's en de politieambtenaar hem ten onrechte hebben aangehouden. Hij vindt het niet terecht dat de politie hem vervolgens geboeid naar het cellencomplex heeft gebracht en dat hij daar een nacht moest blijven. Tot slot vindt hij dat hij niet voldoende geïnformeerd is tijdens de aanhouding en de nacht in de cel.

Rianne klaagt erover dat de politie haar op haar bovenbeen heeft geslagen met de wapenstok.

Wat is er gebeurd?

De waarde van de verschillende verklaringen

Bij het beoordelen van de klacht baseert de Nationale ombudsman zich op het bijgevoegde verslag van bevindingen (bijlage 1). Uit dit verslag blijkt dat Stefan en Rianne andere herinneringen hebben aan wat er destijds is gebeurd, dan de betrokken ambtenaren. Stefan stelt bijvoorbeeld dat hij wel degelijk meewerkte toen de ambtenaren om zijn identiteitsbewijs vroegen. Hij zegt dat hij heeft aangeboden zijn identiteitsbewijs binnen op te halen, dat hij zijn naam heeft gegeven en dat hij zag dat de boa's zijn foto en gegevens hadden gevonden op hun diensttelefoon. Ook zegt Stefan dat hij wel meewerkte toen de politieambtenaar hem vroeg in te stappen in de politieauto. Rianne stelt onder meer dat het niet klopt dat zij één van de boa's heeft 'belaagd' toen de boa wilde weggrijden. Over dit alles verklaarden de betrokken ambtenaren tegengesteld. Verder stellen Stefan en Rianne onder verwijzing naar enkele voorbeelden dat de politie liegt en zaken verdraait.

Dit stelt de ombudsman voor de vraag of er redenen zijn om aan één van beide kanten van het verhaal meer gewicht toe te kennen. In dit geval ziet de ombudsman aanleiding om van de verklaringen van de betrokken ambtenaren uit te gaan bij de beoordeling van de klacht. Daarvoor is het volgende van belang.

De betrokken politieambtenaar en de boa's hebben uitgebreid, gedetailleerd en consistent verklaard. Dat geldt zowel voor hun (op ambtseed/ambtsbelofte opgemaakte) processen-verbaal als gedurende de klachtbehandeling bij de politie, de gemeente en daarna bij de ombudsman. Zo maakten de ambtenaren kort na het incident en los van elkaar een proces-verbaal op waarin zij dezelfde beschrijving geven van het gedrag van Stefan en Rianne. De verklaringen van de ambtenaren geven een duidelijk beeld van wat er die avond gebeurd is en komen overeen met de beschikbare beelden. De ombudsman neemt deze verklaringen daarom als uitgangspunt en volgt Stefan en Rianne niet in hun stelling dat de ambtenaren feiten verzinnen en dat er gelogen wordt. Zij hebben hun eigen aandeel in de situatie - bewust of onbewust - anders beleefd en beschreven. Dat blijkt ook uit het volgende.

Stefan en Rianne dienden enkele dagen na het incident een klacht in. Stefan stelde daarin dat er voordat hij het wist drie politieauto's aan kwamen rijden met zeer opgefokte agenten, die agressief waren en schreeuwden dat hij op afstand moest blijven. En dat hij in no-time op de motorkap van de politieauto lag. Duidelijk is echter dat één politieambtenaar in één auto ter plaatse kwam, die eerst met Stefan in gesprek ging voordat hij Stefan aanhield en naar de motorkap van de auto bracht voor het omleggen van de handboeien.

Ook blijft Stefan erbij dat hij zijn foto heeft gezien op de diensttelefoon van de boa's, terwijl zowel de boa's als de politieambtenaar verklaren dat de boa's geen mogelijkheid hebben om foto's op hun diensttelefoon te zoeken en zichtbaar te maken. De ombudsman heeft geen reden om te twijfelen aan de juistheid van die verklaringen. Verder stelt Stefan in reactie op de processen-verbaal dat hij niet heeft gezegd dat de

ambtenaren 'geen IQ hebben', terwijl uit de filmbeelden blijkt dat Stefan dit wel degelijk gezegd heeft. Rianne stelde tijdens de klachtbehandeling dat zij geen idee had waar Stefan naartoe zou worden gebracht, terwijl op de filmbeelden te zien is dat zij wist dat Stefan naar Borne werd gebracht.² Ook blijkt uit het onderzoek dat de politie Rianne 's nachts nog telefonisch heeft ingelicht over de ophouding van Stefan.

Anders dan Stefan en Rianne ziet de ombudsman geen leugens of tegenstrijdigheden in de verklaringen van de politieambtenaar. De ombudsman heeft de door Stefan en Rianne gegeven voorbeelden naast de verklaringen van de politieambtenaar gelegd. De politieambtenaar heeft eenduidig verklaard over de reden dat hij alleen reed op de betreffende avond, over hetgeen hij tegen Rianne zei voordat hij de wapenstok gebruikte en over het laten 'opkomen' en naar voren rollen van de dienstauto toen een omstander daarvoor stond. Ook heeft de politieambtenaar na het incident in de verschillende stukken (in de processen-verbaal en de zienswijze op de klacht) opgeschreven dat hij de-escalerend wilde handelen. Dat Rianne ook zou hebben gezegd dat de politieambtenaar wat haar betreft op meerdere momenten de mogelijkheid had om te de-escaleren, levert geen tegenstrijdigheid op in de verklaringen van de politieambtenaar.

De Nationale ombudsman gaat bij de beoordeling van de klacht daarom uit van de volgende feiten.

De aanhouding van Stefan

In maart 2021 (tijdens de avondklok) gingen Stefan en Rianne 's avonds op bezoek bij twee vrienden. Laat in de avond stond Stefan buiten met de hond van deze vrienden. Stefan ging wildplassen. Dit werd gezien door twee boa's, die hem daarop aanspraken. Toen de boa's Stefan om zijn identiteitsbewijs vroegen, zei Stefan: 'Nee, die krijg je niet'. Zij vroegen vervolgens nog een keer om zijn identiteitsbewijs, waarop Stefan weer 'Nee' antwoordde. Tijdens dit gesprek maakte Stefan denigrerende opmerkingen en hield hij ondanks de verzoeken van de boa's geen afstand. Op enig moment zei Stefan dat hij zijn sigaretten ging ophalen en liep hij het huis van zijn vrienden binnen. Toen Stefan weer naar buiten kwam, vorderden de boa's voor de tweede keer inzage in zijn identiteitsbewijs. Omdat Stefan daaraan niet voldeed, hebben zij hem verteld dat hij werd aangehouden voor het niet voldoen aan de vordering van zijn identiteitsbewijs.

De boa's belden de politie en gaven aan dat zij een aangehouden verdachte hadden en vervoer wilden. Tijdens het wachten op de politie hield Stefan opnieuw geen afstand, blies hij sigarettenrook in het gezicht van de boa's en zei hij 'Ik heb corona'. Er kwam vervolgens één politieambtenaar in een politieauto ter plaatse. De boa's vertelden de politieambtenaar dat Stefan niet meewerkte en zij hem daarom hadden aangehouden. De politieambtenaar vroeg Stefan nogmaals of hij zich wilde identificeren. De politieambtenaar zag dat Stefan bloeddoorlopen ogen had en dat Stefan sterk naar alcohol rook. Hij hoorde Stefan zeggen dat hij de boetes onzin vond en niet wilde meewerken. Nadat de politieambtenaar nogmaals inzage in het identiteitsbewijs vorderde, bleef Stefan eerst stil en wilde hij de discussie aangaan met de politieambtenaar. In de tussentijd waren Rianne en de twee vrienden erbij bijgekomen. Zij stelden herhaaldelijk vragen over de reden van de aanhouding aan de boa's en de politieambtenaar.

De politieambtenaar vertelde Stefan dat hij de aanhouding van de boa's vervolg ging geven en dat Stefan overgebracht zou worden naar het cellencomplex.

Het gebruik van handboeien bij Stefan

De politieambtenaar vroeg Stefan of hij wilde meewerken en vroeg hem in het dienstvoertuig te stappen. Stefan gaf aan dat hij niet ging meewerken en dat hij naar huis wilde. Stefan stond op dat moment in een groepje met Rianne en de vrienden, die zich bleven mengen in de situatie. De politieambtenaar gaf nogmaals aan dat Stefan was aangehouden en dat hij Stefan, als hij niet meewerkte, zou helpen en daarbij geweld kon gebruiken. Vervolgens heeft de politieambtenaar Stefan bij zijn pols gepakt en uit het groepje omstanders naar de politieauto getrokken. Daarbij bood Stefan weerstand; hij wilde niet meegaan naar het dienstvoertuig.

² Zij vroeg aan de ambtenaren of het echt nodig was Stefan mee te nemen naar Borne, enkel omdat hij geen identiteitskaart bij zich had.

De politieambtenaar heeft vervolgens bij de motorkap van het dienstvoertuig de handboeien aangelegd bij Stefan. In de tussentijd waren Rianne en de vrienden verbaal zeer aanwezig en bleven zij vragen stellen over de reden van de aanhouding. Stefan is vervolgens zelf in de politieauto gestapt. Eén van de boa's ging naast Stefan in de politieauto zitten. Tijdens de rit vroeg Stefan of de handboeien losser konden. Daarop heeft de politieambtenaar aangegeven dat de handboeien tijdens het transport niet losgemaakt worden in verband met de veiligheid. Volgens de politieambtenaar gaf Stefan voor en na deze vraag geen blijk van ongemak.

Het gebruik van de wapenstok bij Rianne

De politieambtenaar is achteruit weggereden van de plaats van de aanhouding, omdat de vriend van Stefan en Rianne voor de auto bleven staan. De boa die achterbleef op de plaats van de aanhouding zou in haar dienstvoertuig achter de politieauto aan rijden. Dit lukte niet, omdat de vriend van Stefan voor haar auto bleef staan en Rianne en de andere vrouw het portier vasthielden en aan de boa trokken. De boa kreeg niet de gelegenheid om het portier dicht te doen. Daardoor kon zij niet vertrekken. De boa heeft vervolgens via de portofoon haar collega gewaarschuwd en aangegeven dat zij werd gehinderd, dat haar auto werd geblokkeerd en dat zij werd belaagd. Zij vroeg of de politieambtenaar en haar collega konden terugkomen.

Daarop heeft de politieambtenaar aan het operationeel centrum gemeld dat de aanhouding escaleerde en is hij teruggereden. Terug op de plaats van het incident zag de politieambtenaar Rianne en haar vrienden om de boa heen staan en zich tegen haar opdringen. Zij bleven voor de auto van de boa staan en de boa moest Rianne en haar vrienden van zich wegduwen. De politieambtenaar stapte uit en nam de wapenstok in zijn hand. Hij sommeerde Rianne en haar vrienden om afstand te houden en te stoppen met het belemmeren van het vertrek van de boa. Rianne en haar vrienden bleven om de boa's, de politieambtenaar en de dienstvoertuigen heen lopen en vroegen steeds wat de reden van de aanhouding van Stefan was.

Op de door Stefan en Rianne overgelegde filmbeelden is het volgende te zien. Rianne riep tegen één van de boa's 'het is niet ok wat jullie doen'. Vervolgens riep zij hetzelfde tegen de politieambtenaar. De politieambtenaar riep terug dat Rianne afstand moest houden. Rianne en de politieambtenaar stonden op ongeveer een meter afstand van elkaar. De politieambtenaar had de wapenstok in zijn rechterhand. Hij riep opnieuw tegen Rianne dat zij afstand moest houden omdat zij hem en de boa's in hun werk hinderde. Tegelijkertijd gaf hij Rianne met zijn linkerarm een duw op haar bovenlichaam. Rianne pakte daarbij de pols van de politieambtenaar vast en liet deze weer los. Vervolgens bleef Rianne op ongeveer een meter afstand van de politieambtenaar staan. Zij riep: 'Afstand houden? Je neemt hem mee, je rijdt hem aan!' en wees daarbij met gestrekte arm naar de politieambtenaar. De politieambtenaar duwde Rianne vervolgens nogmaals tegen haar bovenlichaam, waarop zij met twee handen zijn onderarm vastpakte. Daarop sloeg de politieambtenaar haar met de wapenstok op het linker bovenbeen. Na de klap liep de politieambtenaar aantal passen achteruit, en vervolgens weer naar Rianne toe. Rianne bleef tegen de politieambtenaar roepen en de politieambtenaar bleef tegen Rianne zeggen dat zij afstand moest houden. De politieambtenaar gaf Rianne vervolgens nogmaals een duw op haar bovenlichaam, waarop Rianne zijn arm wegduwde. Rianne riep tegen de politieambtenaar 'Je neemt hem mee, wij zijn heel rustig, wij doen helemaal niks, we vragen om uitleg'. De politieambtenaar bleef herhalen dat zij afstand moest houden.

Uiteindelijk riep de politieambtenaar assistentie van collega's op omdat hij 'drie boze mensen hieromheen heeft staan die steeds voor de auto's blijven staan'.

De nacht in de cel en de informatievoorziening aan Stefan

Nadat andere politieagenten ter plaatse kwamen, vertrok de politieambtenaar met Stefan naar het arrestantencomplex. De boa zat naast Stefan achterin de auto en rook een sterke alcohollucht bij Stefan. In de auto heeft de politieambtenaar Stefan nogmaals uitgelegd waarvoor hij was aangehouden en dat hij naar het cellencomplex zou worden gebracht.

Na aankomst op het cellencomplex heeft de politieambtenaar de gang van zaken uitgelegd en is Stefan om 00:20 voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. De hulpofficier heeft Stefan meegedeeld waarvan hij werd verdacht (niet voldoen aan de identificatieplicht, strafbaar gesteld bij artikel 447e, Wetboek van Strafrecht) en heeft hem geïnformeerd over zijn rechten als verdachte. Tijdens de voorgeleiding heeft Stefan zijn identiteitsgegevens opgegeven. Deze zijn opgenomen in het proces-verbaal van voorgeleiding in verband met de aanhouding. Daarin staat ook het BRP-nummer (Basisregistratie Personen) van Stefan. Verder heeft de politie Stefan gevraagd wie hij in kennis wilde stellen van zijn vrijheidsbeneming. Stefan vroeg de politie of zij Rianne wilden inlichten. Dit heeft de politie gedaan, door Rianne om 00:40 te bellen. De hulpofficier gaf om 00:35 uur het bevel Stefan op te houden.

De betrokken politieambtenaar kreeg de identiteitsgegevens van Stefan na de voorgeleiding, en kon op basis daarvan zijn proces-verbaal van het incident opmaken.

De volgende ochtend werd Stefan om 10:15 gehoord door een hoofdagent. Stefan werd gehoord over de feiten waarvan hij verdacht werd: overtreding van de avondklok, wildplassen, openbare dronkenschap en het niet voldoen aan de vordering inzage van zijn identiteitsbewijs. Stefan verklaarde in dit gehoor voor zover van belang dat zijn portemonnee met zijn identiteitskaart nog bij zijn vriendin thuis lag, en dat hij zijn identiteitskaart wel wilde afgeven maar dit niet kon. Stefan verklaarde verder dat hij een Duits witbiertje en een gin-tonic had gedronken.

Om ongeveer 11 uur in de ochtend werd Stefan vrijgelaten.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

De beslissing van de boa's en de politie om Stefan aan te houden

Volgens Stefan was het niet nodig om hem aan te houden. Dit geldt zowel voor de aanhouding door de boa's als voor de beslissing van de politieambtenaar om deze aanhouding vervolg te geven. Stefan heeft gezegd dat zijn identiteitsbewijs in het huis van zijn vrienden lag. Dat was vlakbij. Verder had hij zijn naam al gegeven en stonden zijn gegevens op de diensttelefoon van de boa's.

De Nationale ombudsman toetst deze klacht aan het evenredigheidsvereiste. Dit houdt in dat de overheid een middel kiest om haar doel te bereiken dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Het is dus belangrijk dat de overheid een werkwijze kiest die voor de burger het minst bezwarend is en die een zo gering mogelijke inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer.

De ombudsman vindt de keuze van de boa's en politieambtenaar om Stefan aan te houden begrijpelijk. Het is noodzakelijk dat de identiteit van iemand kan worden vastgesteld voor het uitschrijven van een boete. Dan is het immers zeker dat de juiste persoon de boete krijgt.³ Stefan reageerde vanaf het begin tegendraads. Hij werkte niet mee toen de boa's en de politieambtenaar hem (meerdere keren) vroegen om zijn identiteitsbewijs. Stefan stelt dat zijn identiteitsbewijs binnen lag en dat hij heeft aangeboden dit op te halen. Maar uit het onderzoek van de ombudsman is gebleken dat hij naar binnen is gelopen om zijn sigaretten op te halen, en niet naar buiten kwam met zijn identiteitsbewijs.

De boa's en de politieambtenaar hebben toegelicht dat zij de mogelijkheid hebben om personen op te zoeken in de systemen als iemand zijn of haar identiteitsgegevens verstrekt. In zo'n geval kan er soms voor een andere oplossing worden gekozen. Zo kan bijvoorbeeld de afspraak worden gemaakt dat iemand op een later moment het identiteitsbewijs komt tonen op het gemeentehuis of het politiebureau. Stefan gaf echter geen antwoord op de vraag van de boa's en de politieambtenaar naar zijn identiteitsgegevens. Het was

³ Zie rapport 2020/040, te vinden op www.nationaleombudsman.nl.

daarom niet mogelijk om Stefan op te zoeken in de systemen of zijn identiteit te controleren door middel van het stellen van controlevragen. Verder blijkt uit het onderzoek van de ombudsman dat het voor de boa's niet mogelijk is om foto's van personen op te zoeken op hun diensttelefoon.

In dit geval kon Stefan in alle redelijkheid worden verdacht van het niet voldoen aan de vordering om inzage in zijn identiteitsbewijs. Daarnaast was er geen mogelijkheid voor de boa's of de politieambtenaar om de identiteit van Stefan op een andere manier vast te stellen of voor een andere oplossing te kiezen. Stefan heeft ruimschoots de kans gehad om mee te werken. Er was dus voldoende aanleiding om hem aan te houden.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Het gebruik van handboeien bij Stefan

Volgens Stefan heeft de politie hem bij de aanhouding ten onrechte handboeien omgedaan. Volgens hem was er geen agressieve of dreigende sfeer, werkte hij mee met de aanhouding en was het boeien daarom niet nodig. Verder had Stefan tijdens het vervoer last van de handboeien, maar wilde de politieambtenaar deze niet losser doen of losmaken.

De Nationale ombudsman toetst deze klacht aan het behoorlijkheidsvereiste van het respecteren van grondrechten. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd. Het gebruik van handboeien betekent in beginsel een inbreuk op dit grondrecht. Op grond van artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren kan een politieambtenaar een verdachte ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen. Dat mag alleen als dit noodzakelijk is vanwege vluchtgevaar of gevaar voor de veiligheid van de betrokken persoon, ambtenaar of derden.⁴ Het aanleggen van handboeien mag – zoals de Nationale ombudsman al in meerdere rapporten heeft geoordeeld⁵ – geen automatisme zijn.

Gelet op algehele opstelling van Stefan voorafgaand aan en tijdens de aanhouding is de beslissing van de politieambtenaar om Stefan de handboeien om te doen, te begrijpen. Tijdens de gesprekken met de boa's en de politieambtenaar was Stefan tegendraads en niet meewerkend. De politieambtenaar heeft Stefan meerdere keren de kans gegeven om zelf in de politieauto te stappen. Hij heeft daarbij ook aangegeven dat hij geweld zou kunnen gebruiken als Stefan niet zou meewerken. Stefan bleef echter in het groepje met omstanders staan, die zich verbaal met de aanhouding bleven bemoeien en het daar duidelijk niet mee eens waren. De politieambtenaar heeft Stefan vervolgens aan zijn arm uit het groepje omstanders moeten trekken. Ook op dat moment bleef Stefan weerstand bieden. Gelet op deze omstandigheden heeft de politieambtenaar een gerechtvaardigde inschatting gemaakt dat er gevaar zou kunnen ontstaan voor hemzelf, de betrokken boa's of Stefan.

De ombudsman vindt verder dat de politieambtenaar niet kan worden verweten dat de handboeien vervelend zaten. Er is niet gebleken dat de politieambtenaar de handboeien op een onjuiste manier gebruikt heeft. Ook vindt de ombudsman het niet onlogisch dat toen Stefan eenmaal geboeid in de auto zat, de politieambtenaar de afweging maakte om de handboeien tijdens de rit niet los(ser) te maken. Hij mocht daarbij betrekken dat

⁴ Artikel 22 van de Ambtsinstructie is inmiddels gewijzigd. De strekking van het artikel is hetzelfde gebleven, maar er wordt nu iets nadrukkelijker geregeld dat het aanleggen van handboeien geen automatisme mag zijn. In de toelichting bij het wijzigingsbesluit staat: "Het gewijzigde artikel 22 brengt duidelijker tot uitdrukking dat in het geval een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd vervoerd of verplaatst moet worden, de ambtenaar, kort gezegd, alleen bij vluchtgevaar of ten behoeve van de veiligheid de beslissing kan nemen om handboeien aan te leggen. Als er redelijkerwijs geen gevaar voor ontluchting of voor de veiligheid van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden, valt te vrezen, legt de ambtenaar geen handboeien aan. Als dit gevaar er redelijkerwijs wel is, dan is het aan de professionele inschatting van de ambtenaar om de beslissing te nemen tot het aanleggen van handboeien over te gaan." Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-46.html>.

⁵ Zie bijvoorbeeld rapporten 2017/078, 2019/057 en 2020/018, te vinden op www.nationaleombudsman.nl.

Stefan geen ongemak liet zien voor of na zijn vraag om de handboeien af te doen, en dat Stefan tijdens het hele proces niet meewerkte. Het afdoen van de handboeien had bovendien betekend dat de politieambtenaar opnieuw had moeten stoppen op weg naar het cellencomplex.

De ombudsman komt tot de conclusie dat artikel 22 van de Ambtsinstructie in deze situatie voldoende grond bood voor het gebruik van handboeien en dat niet is gebleken dat de handboeien op een onjuiste manier gebruikt zijn. De politieambtenaar heeft niet in strijd met de Ambtsinstructie gehandeld en het behoorlijkheidsvereiste van het respecteren van de grondrechten is niet geschonden.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

De nacht in de cel en de informatievoorziening aan Stefan

Volgens Stefan was het niet nodig om hem een nacht in de cel te houden en kreeg hij onvoldoende informatie over wat er zou gebeuren tijdens de ophouding. Het was voor hem niet duidelijk wat de politie heeft onderzocht gedurende die tijd.

De Nationale ombudsman toetst de klacht over de nacht in de cel aan het evenredigheidsvereiste.⁶ Voor zover Stefan klaagt over een gebrek aan informatie, toetst de ombudsman de klacht aan het vereiste van goede informatieverstrekking. Dit houdt in dat de overheid ervoor zorgt dat de burger de juiste informatie krijgt en dat deze informatie klopt en volledig en duidelijk is. Verder is het belangrijk dat de overheid niet alleen informatie verstrekt als de burger erom vraagt, maar ook uit zichzelf.

Volgens artikel 56a, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering mag een verdachte in beginsel niet langer dan zes uren worden opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek vindt het verhoor plaats. De tijd tussen middernacht en negen uur 's ochtends wordt niet meegerekend. Dit betekent dat de politie gedurende die uren geen handelingen hoeft te verrichten.

In dit geval kwam Stefan rond middernacht aan op het cellencomplex. Dit betekent dat de politie hem pas de volgende ochtend hoefde te verhoren over de feiten waarvan hij verdacht werd. Het kan de politie dan ook niet worden verweten dat Stefan een nacht in de cel heeft doorgebracht. De politie heeft de juiste stappen gevolgd door Stefan na zijn aankomst op het cellencomplex voor te geleiden aan de hulpofficier van justitie, en door hem de volgende ochtend te horen over de verdenkingen. Tijdens de voorgeleiding heeft Stefan zijn identiteitsgegevens verstrekt, zodat de politieambtenaren deze gegevens konden opnemen in de processen-verbaal en konden gebruiken voor het verwerken van de aangezegde boetes. Stefan is om ongeveer 11 uur 's ochtends, ruim binnen de gestelde termijn van zes uren, in vrijheid gesteld. De ombudsman vindt dan ook dat Stefan niet langer dan noodzakelijk is opgehouden. De politie heeft het evenredigheidsbeginsel niet geschonden.

Verder vindt de ombudsman dat de politie Stefan voldoende informatie heeft gegeven tijdens de ophouding. De politieambtenaar die Stefan aanhield, heeft hem tijdens de aanhouding, het vervoer en bij aankomst op het cellencomplex verteld over de reden van de aanhouding en de gang van zaken tijdens de ophouding. De hulpofficier van justitie heeft Stefan tijdens de voorgeleiding verteld waarvan hij werd verdacht. Daarnaast heeft de hulpofficier Stefan verteld dat hij nog gehoord zou gaan worden over de feiten waarvan hij verdacht werd. Dat is de volgende ochtend ook gebeurd. Daarnaast heeft de politie op verzoek van Stefan ook Rianne ingelicht over de ophouding: de politie heeft Rianne om 00:40 die nacht nog gebeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

⁶ Zie hiervoor onder het kopje '**De beslissing van de boa's en de politie om Stefan aan te houden**' voor een uitleg wat dit vereiste inhoudt.

Het gebruik van de wapenstok bij Rianne

Rianne vindt dat de politieagent haar ten onrechte een klap heeft gegeven met de wapenstok. Zij bleef op afstand, de politieagent kwam op haar af en gaf haar een duw. Toen zij in een reflex zijn arm vastpakte, gaf de politieagent haar een klap met de wapenstok. Hoewel het misschien vervelend was dat zij steeds vragen stelde, was er volgens Rianne geen sprake van een dreigende situatie.

De Nationale ombudsman toetst het slaan met de wapenstok aan het behoorlijkheidsvereiste van evenredigheid.⁷ Het gebruik van de wapenstok was ten tijde van het incident niet gereguleerd in de Ambtsinstructie.⁸ Wel gold voor deze geweldstechnieken destijds het algemene vereiste uit artikel 7, eerste en zevende lid, van de Politiewet 2012 dat de geweldstoepassing proportioneel moet zijn. Dat wil zeggen dat het geweld alleen gebruikt mag worden als het beoogde doel dat rechtvaardigt. Daarnaast moet het geweld subsidiair zijn. Dat houdt in dat er geen lichter middel voor handen moet zijn waarmee het doel evengoed bereikt kan worden. Het geweld dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn. Verder staat in artikel 7 van de Politiewet dat aan het gebruik van geweld zo mogelijk een waarschuwing voorafgaat.

Bij de beoordeling van het gebruik van de wapenstok vindt de ombudsman de volgende omstandigheden van belang. Rianne en de andere omstanders waren het niet eens met de aanhouding van Stefan en lieten dit duidelijk blijken. Zij bleven vragen stellen over de reden van de aanhouding, terwijl de reden van de aanhouding in ieder geval bij Rianne bekend was.⁹ Daarnaast bleven zij om de ambtenaren en hun auto's heen lopen en wilden zij de politieambtenaar verhinderen om met Stefan weg te rijden. Nadat de politieambtenaar toch was weggereden, was hij genoodzaakt terug te keren naar de plaats van de aanhouding. Daar zag hij dat Rianne de achtergebleven boa fysiek verhinderde om te vertrekken.

Nadat hij uitstapte heeft de politieambtenaar duidelijk gemaakt wat hij wilde bereiken: dat Rianne afstand zou houden van hem en de boa's. En dat zij zou stoppen met het belemmeren van hun werkzaamheden. Terwijl de politieambtenaar dit naar Rianne riep, had hij zijn wapenstok al in de hand om zijn woorden kracht bij te zetten. Desondanks bleef Rianne op korte afstand van de politieambtenaar staan en bleef zij tegen hem roepen.¹⁰ Het was duidelijk dat zij zich niet neerlegde bij de aanhouding. Ook toen de politieambtenaar koos voor een lichter middel door Rianne tweemaal op haar bovenlichaam te duwen, had dit niet het gewenste effect. Rianne verzette zich hier zelfs tegen door de politieambtenaar tijdens het duwen aan zijn arm vast te pakken. Hoewel Rianne stelt dat dit uit een reflex was, ziet de ombudsman in de beelden vooral dat Rianne zich beide keren niet liet wegduwen en hiertegen in verzet kwam.

De ombudsman begrijpt bovendien goed dat er voor de politieambtenaar extra druk op de situatie lag doordat Stefan al die tijd nog steeds alleen en geboeid achterin de politieauto zat. De politieambtenaar voelde zich verantwoordelijk voor hem.

Onder deze omstandigheden vindt de ombudsman het geoorloofd dat de politieambtenaar Rianne een klap gaf met de wapenstok, om zo haar bemoeienis bij de aanhouding te laten stoppen. Door te blijven staan en de boa's en de politieambtenaren te blijven benaderen, belemmerde zij het werk van de politieambtenaar.

⁷ Zie hiervoor onder het kopje '**De beslissing van de boa's en de politie om Stefan aan te houden**' voor een uitleg wat dit vereiste inhoudt.

⁸ Inmiddels is het gebruik van de wapenstok gereguleerd in artikel 12e van de Ambtsinstructie. Met deze wijziging heeft de wetgever duidelijk willen maken in welke gevallen het gebruik van de wapenstok is geoorloofd en wanneer niet. Eén van de in artikel 12e genoemde omstandigheden betreft: '*om een persoon op afstand te houden die een ambtenaar in diens taakuitoefening belemmert of die geen gehoor geeft aan een bevoegd gegeven bevel of vordering*'. Het nieuwe artikel 12f bevat een specifieke waarschuwingsplicht voor de inzet van de wapenstok.

⁹ Rianne geeft in de interne klachtbehandeling aan dat zij slechts wilde weten waarom Stefan werd aangehouden, waar hij naartoe werd gebracht, of zij iets voor hem kon doen en waarom er zoveel geweld werd toegepast bij de aanhouding. Uit de filmbeelden blijkt echter dat Rianne meerdere malen tegen de andere omstanders roept wat de reden van de aanhouding is ('hij heeft geen ID bij zich'), en dat zij op enig moment ook zelf benoemt dat Stefan naar Borne wordt gebracht. Dit kon dus geen reden zijn om vragen te blijven stellen.

¹⁰ In haar oorspronkelijke klacht bij de politie schreef Rianne dat zij 'op een vriendelijke manier' vroeg waarom Stefan werd afgevoerd, maar uit de beelden blijkt dat zij dit op een boze manier riep tegen de politieambtenaar.

Het is dan ook begrijpelijk dat de politieambtenaar uiteindelijk een zwaarder middel gebruikte dan waarschuwen en duwen. Verder koos de politieambtenaar bewust en overeenkomstig de instructies voor het slaan op het bovenbeen (een minder kwetsbaar lichaamsdeel) om eventueel letsel te beperken. Dat door de klap een blauwe plek of deuk is ontstaan is een te verwachten gevolg van de inzet van de wapenstok. Ook blijkt uit de filmbeelden niet dat de klap onevenredig hard of ongecontroleerd was.

Rianne klaagt er ook over dat de politieagent haar niet gewaarschuwd heeft voordat hij de klap gaf. De ombudsman vindt het in dit geval te rechtvaardigen dat de politieambtenaar niet concreet heeft gezegd dat hij de wapenstok zou gaan gebruiken. Tijdens het gesprek met Rianne had de politieambtenaar de wapenstok al in zijn hand. Hij waarschuwde haar meerdere keren om afstand te houden en heeft haar vervolgens ook twee keer weggeduwd. Het had Rianne daarom duidelijk kunnen zijn dat de politieambtenaar de wapenstok zou gaan gebruiken. Van de houding van de politieambtenaar ging al een waarschuwende werking uit.

De Nationale ombudsman vindt het gebruik van de wapenstok in dit geval gerechtvaardigd.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klachten van Stefan en Rianne over het optreden van de boa's en de politieambtenaren zijn ongegrond.

De boa's en de politieambtenaar hebben er terecht voor gekozen Stefan aan te houden. De politieambtenaar mocht Stefan bij de aanhouding de boeien omleggen; de Ambtsinstructie bood voldoende grond voor het gebruik van de handboeien. Verder heeft Stefan niet langer dan noodzakelijk in de cel gezeten. Tijdens de ophouding heeft de politie zijn identiteit kunnen vaststellen. En Stefan kreeg voldoende informatie over wat er zou gebeuren.

Verder vindt de ombudsman het gerechtvaardigd dat de politieambtenaar Rianne een klap heeft gegeven met de wapenstok.

Tot slot

Hoewel Stefan en Rianne hier niet expliciet over geklaagd hebben, ziet de Nationale ombudsman tot slot aanleiding om een opmerking te maken over de manier waarop de gemeente en de politie de klachten van Stefan en Rianne behandeld hebben. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman bleek dat de gemeente de klacht van Stefan over de boa's niet heeft doorgestuurd aan de toezichthouder (de hoofdofficier van justitie) en de direct toezichthouder (de politie). Volgens artikel 42 van het Besluit buitengewoon opsporingsambtenaar (Bbo) hoort de gemeente dit wel te doen als zij een klacht ontvangt over het optreden van een boa (betreffende de uitoefening van zijn bevoegdheden).

In dit geval had het voorleggen van de klacht aan de politie nog meer toegevoegde waarde omdat er over hetzelfde incident ook een klacht was ingediend bij de politie. De gemeente en de politie hadden dus samen kunnen optrekken bij het behandelen van de klachten. Voor Stefan en Rianne ging het immers om één situatie, en de betrokken ambtenaren hebben nauw samengewerkt tijdens het incident.

Dit had de kans vergroot dat er vanaf het begin zicht was op het 'complete plaatje' en had dus een meerwaarde gehad voor de klachtbehandeling. De betrokken politieambtenaar merkte dit tijdens de interne klachtbehandeling bij de politie ook op: *'Wat ik een leerpunt vind is het feit dat wij voor de burger als één overheid optreden in een casus, maar een klacht vervolgens via beide instanties moet worden afgehandeld. Dit helpt niet bij transparantie en duidelijkheid'*.

De Nationale ombudsman:

- roept de gemeente Oldenzaal op om klachten over het optreden van een boa (betreffende de uitoefening van deze bevoegdheden) conform artikel 42 Bbo voor te leggen aan de (direct) toezichthouder;
- geeft de gemeente Oldenzaal en de regionale politie-eenheid Oost-Nederland in overweging om bij klachten over een gezamenlijk optreden van boa's en politieambtenaren, samen te kijken hoe de klachten het beste behandeld kunnen worden.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Bijlage: Verslag van bevindingen

Wat verklaarden Stefan en Rianne?

Hieronder staan de verklaringen van Stefan en Rianne uit hun oorspronkelijke klachten en hun toelichting daarop tijdens de hoorzitting bij de klachtencommissie van de politie.

De klacht van Stefan en Rianne bij de politie

In maart 2021 gingen Stefan en Rianne 's avonds op bezoek bij vrienden. Op dat moment gold in het kader van de coronamaatregelen een avondklok. De vriend gaf Stefan als tip dat als hij met de hond ging wandelen, hij naar buiten mocht en een sigaret kon roken. Op ongeveer 20 meter afstand van het huis van de vrienden van Stefan en Rianne ging de hond plassen in het plantsoen. Stefan moest nodig en ging ook plassen. Er kwamen twee boa's aangereden die hiervan getuige waren. Zij spraken Stefan aan en vroegen om zijn identiteitsbewijs. Deze lag in het huis van de vrienden van Stefan en Rianne, maar Stefan mocht de identiteitskaart niet ophalen. De boa's hadden inmiddels zijn foto's en gegevens zichtbaar op hun diensttelefoon. Zij hebben de politie erbij geroepen.

In de oorspronkelijke klacht van Stefan stelt hij dat er voordat hij het wist drie politieauto's kwamen aanrijden met zeer opgefokte agenten. Volgens Stefan schreeuwden de agenten dat hij afstand moest houden, wat hij ook deed. Binnen no-time lag Stefan op de motorkap van de politieauto en werden handboeien omgedaan. Rianne verklaarde in haar oorspronkelijke klacht dat zij getuige was van een nogal gewelddadige aanhouding. In eerste instantie waren er twee boa's aanwezig. Die vonden het nodig om drie politiewagens op te roepen. Dit alleen omdat Stefan zijn identiteitsbewijs niet kon tonen. Volgens Rianne werkte Stefan mee, maar werd hij zonder aanwijsbare reden in de boeien geslagen en afgevoerd naar (wat later bleek) het arrestantencomplex in Borne.

Tijdens de hoorzitting bij de politie verklaarde Stefan dat toen de politie kwam, dit één agent bleek te zijn. Ook deze vroeg om zijn identiteitsbewijs, maar ook nu kon hij hem niet laten zien en mocht hij zijn identiteitsbewijs niet ophalen. Hij had graag meegewerkt aan het tonen van zijn identiteitsbewijs, maar dit mocht niet van de boa's en de politieagent. De politieagent had ook mee kunnen gaan in de woning om zijn identiteitsbewijs op te halen.

Rianne verklaarde dat één van de boa's op enig moment om hulp riep, omdat zij in paniek was. Rianne weet niet goed waarom dat was. De boa was alleen, omdat de andere boa met de politieambtenaar in de auto zat. Nadat de politieambtenaar terugkwam, stond zij op drie of vier passen van de politieauto. Toen Rianne de politieambtenaar op vriendelijke en herhaaldelijke manier vroeg waarom Stefan werd afgevoerd, kreeg zij op geen enkele manier respons. De politieambtenaar riep steeds dat zij afstand moest houden, wat zij ook de hele tijd deed. Ondanks dat ze op afstand stond en bleef, kreeg zij een duw van hem. Ze pakte in een reflex zijn arm om niet te vallen. Vervolgens gaf de politieambtenaar haar uit het niets met zijn wapenstok een flinke tik op haar been. Rianne verklaarde dat zij de politieambtenaar niet heeft aangevallen. Zij vroeg alleen steeds: 'mag ik, mag ik..!'

Rianne is hier enorm van geschrokken en haar been was een week later nog steeds bont en blauw. Rianne vindt dat er buitensporig geweld is toegepast zonder dit vooraf te melden en zonder enige aanleiding. Zij is niet agressief geweest, heeft niet gescholden en heeft niemand aangeraakt of bedreigd. Zij wilde slechts weten waarom Stefan werd gearresteerd, waar hij naartoe werd gebracht, of zij iets voor hem kon doen en waarom er zoveel geweld werd toegepast bij de arrestatie.

Stefan werd naar het arrestantencomplex in Borne gebracht. Onderweg zaten de boeien heel strak en vroeg hij of de politieambtenaar de bochten wat langzamer wilde nemen. Ook vroeg hij waar hij naartoe werd gebracht. Hier kwam volgens Stefan weinig tot geen antwoord op. Bij aankomst werd hij in de cel gezet,

zonder mededeling waarvoor precies. Stefan klaagt erover dat hij uiteindelijk 12 uur in de cel gezeten heeft gezeten zonder uitleg over de reden. In de cel ontdekte hij dat zijn arm behoorlijk blauw en rood was door de handboeien.

De volgende ochtend werd Stefan gehoord door een politieambtenaar, die hem vertelde dat hij boetes kreeg voor: wildplassen, het niet tonen van een identiteitsbewijs, overtreding van de avondklok en openbare dronkenschap. Dat was hem nog niet eerder verteld. Uiteindelijk werd Stefan om 11 uur in de ochtend vrijgelaten. Pas toen heeft hij Rianne kunnen bellen. Zij had geen idee van waar Stefan die nacht naartoe was gebracht.

Samengevat klaagde Stefan bij de politie over de aanhouding en het gebruik van handboeien daarbij, de daarop volgende nacht in de cel en de informatievoorziening tijdens en na de aanhouding. Rianne klaagde over het gebruik van de wapenstok en de informatie aan haar over Stefan.

De klacht van Stefan bij de gemeente Oldenzaal

Stefan heeft ook een klacht ingediend bij de gemeente Oldenzaal over het handelen van de boa's. Er was volgens hem geen reden om hem aan te houden: zijn foto was zichtbaar op de diensttelefoon en de boa's hadden controlevragen kunnen stellen om zijn identiteit vast te stellen.

Hoe reageerde de politie op de klacht?

Reactie van de politiechef

Voorafgaand aan de beslissing op de klachten vroeg de politiechef advies aan de klachtencommissie. Daarnaast legde hij het advies van de klachtencommissie en de concept-beslissing op de klachten voor aan de burgemeester van Oldenzaal en de hoofdofficier van justitie. De burgemeester en de hoofdofficier van justitie adviseerden conform het advies van de klachtencommissie.

De politiechef van de eenheid Oost-Nederland volgde het advies van de klachtencommissie en verklaarde de meeste klachten van Stefan en Rianne ongegrond. Alleen de klacht van Rianne over de informatieverstrekking aan haar verklaarde de politiechef deels gegrond, omdat het vanuit het oogpunt van servicegerichtheid niet had misstaan als Rianne op een later en minder hectisch moment een bericht over het welzijn van Stefan had ontvangen.

Advies van de klachtencommissie van de politie

De klachtencommissie adviseerde de politiechef de klachten ongegrond te verklaren, met uitzondering van de klacht van Rianne over de informatieverstrekking aan haar (over wat er met Stefan zou gebeuren).

De klachtencommissie vond de beslissing van de politieambtenaar om Stefan aan te houden voor het niet tonen van zijn identiteitsbewijs gerechtvaardigd. Dat de personalia van Stefan volgens Stefan op de diensttelefoon zichtbaar waren, maakt niet dat het niet meer nodig was het identiteitsbewijs ter inzage aan te bieden. Verder heeft de politieambtenaar Stefan een tweede kans gegeven. De politieambtenaar was er niet van op de hoogte dat Stefan de boa's had voorgesteld mee te gaan naar de woning om het identiteitsbewijs op te halen. De klachtencommissie vindt het te begrijpen dat de politieambtenaar niet met Stefan mee is gegaan naar binnen. Stefan stelde zich niet meewerkend op. Het betreden van de woning zou veiligheidsrisico's met zich mee kunnen brengen. Het lag niet voor de hand Stefan zelf naar binnen te laten gaan, want dan had hij zich aan de aanhouding kunnen onttrekken.

De klachtencommissie achtte het gebruik van handboeien ten behoeven van veilig vervoer gerechtvaardigd en proportioneel, omdat Stefan niet wilde meewerken aan zijn vervoer. Dat handboeien strak kunnen zitten en een vervelend gevoel geven, kan de politieambtenaar niet worden verweten.

De klachtencommissie achtte het aannemelijk dat de politieambtenaar en zijn collega's in het cellencomplex Stefan hebben voorzien van de nodige informatie voor, tijdens en na zijn aanhouding. Dat de informatie wellicht summier was acht de klachtencommissie voorstelbaar gelet op de hectische situatie ter plaatse. Dat Stefan zich niet meewerkend opstelde heeft hier ook niet aan bijgedragen.

Voor wat betreft het gebruik van de wapenstok vond de klachtencommissie het begrijpelijk dat de politieambtenaar is teruggedreden naar de locatie toen hij hoorde dat de boa zich in het nauw gedreven voelde. De politieambtenaar werd geconfronteerd met meerdere omstanders en werd vastgepakt. De klachtencommissie vindt het voldoende aannemelijk dat de politiemedewerker zich in een potentieel bedreigende situatie meende te bevinden. En vanuit dat oogpunt is het te begrijpen dat de politieambtenaar moest handelen en Rianne op afstand heeft gedwongen door met zijn wapenstok op haar bovenbeen te slaan. Hij had haar al mondeling gewaarschuwd op afstand te blijven. Het gebruik van de wapenstok is subsidiair in een dreigende situatie van een alleen opererende politieambtenaar die meerdere personen tegenover zich heeft staan en in die situatie wordt vastgepakt. De politieambtenaar heeft proportioneel geweld toegepast, door haar eenmaal op het been te slaan. Het geweld is beperkt gebleven tot het afhouden van Rianne.

Tot slot was de commissie van mening dat de politiemedewerker conform wet- en regelgeving heeft gehandeld omdat hij in beginsel geen informatie over een verdachte of diens aanhouding aan derden mag geven. Maar volgens de klachtencommissie had de politieambtenaar vanuit het oogpunt van servicegerichtheid Stefan in de gelegenheid kunnen stellen te bellen met Rianne. Zij wist immers niet waar Stefan naartoe was gebracht en waarom.

Hoe reageerde de gemeente op de klacht?

Reactie van de directeur van de gemeente (de gemeentesecretaris)

De gemeentesecretaris acht de klachten niet gegrond. De gemeentesecretaris keek naar de vraag of de boa's hebben gehandeld in de rechtmatige uitoefening van hun ambt. Bij de beoordeling ging de gemeentesecretaris ervan uit dat Stefan niet meewerkte aan het verzoek tot vordering van het identiteitsbewijs en dit ook bij tussenkomst van de politie heeft geweigerd. De gemeentesecretaris is van oordeel dat het handelen van de boa's in de gegeven omstandigheden juist is geweest. Zij hebben gehandeld bij overtredingen die zijn geconstateerd in de openbare ruimte. Een boa mag bij twijfel over de identiteit van een overtreder een identiteitsbewijs vorderen. Stefan weigerde dit, daarna gingen de boa's tot aanhouding over. De aanhouding en de handelwijze van de boa's vonden plaats binnen de rechtmatige uitoefening van hun ambt.

De gemeentesecretaris heeft na de beslissing op de klacht nog een gesprek gehad met Stefan. Beiden hebben dit gesprek als prettig ervaren. Volgens Stefan zou de gemeentesecretaris nog op enkele punten terugkomen na het gesprek. De gemeente gaf bij de ombudsman echter aan dat de klachtbehandeling voor wat betreft de gemeente is afgerond. De ombudsman gaat bij het beoordelen van de klacht dan ook uit van bovengenoemde reactie op de klacht, en de reactie die de ombudsman van de gemeente ontving na de opening van het onderzoek.

Wat was de klacht van Stefan en Rianne bij de Nationale ombudsman?

De klachten van Stefan over de aanhouding, het gebruik van handboeien en de nacht in de cel
Stefan stelt dat het niet nodig was om hem aan te houden. Dit geldt zowel voor de boa's als de politieambtenaar. Hij heeft gezegd dat zijn identiteitsbewijs in het huis van zijn vrienden lag. Dat was vlakbij. Verder had hij zijn naam al gegeven en stonden zijn gegevens op de diensttelefoon van de boa's.

Stefan stelt verder dat de politieambtenaar ten onrechte handboeien heeft gebruikt voor het vervoer naar het arrestantencomplex. Volgens Stefan was dat niet nodig. Er was geen agressieve of dreigende sfeer en Stefan is het niet eens met het oordeel dat hij niet meewerkte aan het vervoer.

Verder klaagt Stefan over de nacht die hij in de cel moest doorbrengen. Volgens hem was het niet nodig om hem een nacht in de cel te houden. Het was voor hem verder niet duidelijk wat de politie heeft onderzocht gedurende die tijd. Volgens Stefan heeft de politie niets tegen hem gezegd over de uitkomst van een onderzoek naar zijn identiteit. Hij vindt dat hem onvoldoende informatie is gegeven over wat er tijdens de ophouding zou gebeuren.

De klacht van Rianne over de klap met de wapenstok

Rianne vindt dat de politieagent haar ten onrechte een klap heeft gegeven met de wapenstok. Zij bleef op afstand, de politieagent kwam op haar af en gaf haar een duw. Toen zij in een reflex zijn arm vastpakte, gaf de politieagent haar een klap met de wapenstok. Hoewel het misschien vervelend was dat zij steeds vragen stelde, was er geen sprake van een dreigende situatie, stelt zij. Zij heeft letsel (een 'deuk' in haar bovenbeen) overgehouden aan de klap, waardoor zij nog elke dag wordt herinnerd aan het incident.

De verklaringen van de politieambtenaar

Stefan en Rianne vinden dat de politie leugens vertelt en zaken verdraait. Zij geven de volgende voorbeelden. De politieambtenaar zou eerst hebben verklaard dat hij alleen op de melding afkwam omdat er sprake was van onderbezetting, terwijl hij later verklaarde dat dit met de corona-omstandigheden te maken had. Verder gaf de politieambtenaar tijdens de klachtbehandeling aan dat hij Rianne gewaarschuwd heeft voordat hij de wapenstok gebruikte, terwijl uit de filmbeelden blijkt dat hij dit niet heeft gedaan. En tijdens de klachtbehandeling gaf de politieambtenaar eerst aan dat hij als er iemand voor zijn auto staat, altijd even een stukje vooruit rijdt. Terwijl hij later beweert dat de auto 'vanzelf' een stukje gaat rijden. Tot slot heeft Rianne tijdens de hoorzitting aangegeven dat de politieambtenaar op meerdere momenten de mogelijkheid had om de situatie te de-escaleren. Deze opmerking komt later terug, maar dan uit de mond van de politieambtenaar.

Wat heeft de Nationale ombudsman onderzocht?

De verklaringen van de politieambtenaar

Hieronder wordt weergegeven wat de betrokken politieambtenaar heeft verklaard. De weergave is een samenvatting van de verklaringen van de agent uit het proces-verbaal van bevindingen (dat hij in de nacht van het incident heeft opgemaakt), uit de eerste fase van klachtbehandeling door de politie en uit het hoorgesprek met de ombudsman.

De aanhouding van Stefan

Omstreeks 23:20 belden twee boa's naar het politiebureau. Zij hadden aan aanhouding gedaan naar aanleiding van wildplassen, overtreden avondklok en de Wet op de identificatieplicht. Meestal worden dergelijke meldingen opgelost op straat, omdat de inzet er niet op is gericht om mensen aan te houden, maar om de zaken klein te houden.

Toen de politieambtenaar aankwam vertelden de boa's hem dat Stefan zijn identiteit niet wilde opgeven en dat zij zijn identiteit niet konden vaststellen. Hij wilde nergens aan meewerken en daarom hadden zij hem aangehouden. De politieambtenaar vroeg Stefan of hij alsnog wilde meewerken. Daarop hoorde hij Stefan zeggen dat hij de boetes onzin vond en niet wilde meewerken. Stefan had bloeddoorlopen ogen en rook sterk naar alcohol. Nadat de politieambtenaar nogmaals inzage in het identiteitsbewijs vorderde, bleef Stefan stil en wilde hij daarna de discussie weer aangaan. Hij heeft Stefan nog een extra kans gegeven door hem te vragen alsnog mee te werken om de aanhouding te voorkomen, maar Stefan heeft deze kans niet gegrepen. Hij heeft tijdens het gesprek met de politieambtenaar niets verteld over zijn identiteit – de identiteit van Stefan

bleef voor de politieambtenaar onbekend tot na de voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie. Hij kon Stefans gegevens dus ook niet opzoeken in de systemen, want hij had zijn naam of adres niet. Stefan heeft ook niet gevraagd aan de politieambtenaar of hij mee wilde lopen naar het huis om zijn identiteitsbewijs op te halen.

Tijdens het gesprek met Stefan waren er een aantal omstanders bijgekomen. Dat maakte de situatie onrustiger en zorgde ervoor dat de spanning opliep. Zij waren het niet eens met de aanhouding en bleven vragen stellen en naar de politieambtenaar en de boa's toe komen. Naar antwoorden werd niet geluisterd. De omstanders waren verbaal zeer aanwezig en wilden geen afstand houden. De boa's en de politieambtenaren hebben hen meermaals verzocht afstand te houden en de aanhouding niet te verhinderen.

Om verdere escalatie te voorkomen, wilde de politieambtenaar snel vertrekken. De politieambtenaar besloot de aanhouding verder snel af te handelen en de omstanders te negeren.

Ter toelichting verklaarde de politieambtenaar verder het volgende. Hij heeft in de klacht van Stefan gelezen dat Stefan stelt dat zijn gegevens zichtbaar waren op de diensttelefoon van de boa's. De politieambtenaar heeft hier nadien over gesproken met de boa's. De boa's gaven daarop aan dat zij geen naam van Stefan hebben gekregen, dat zij hem niet hebben bevraagd in de systemen en dat zij geen foto van hem hebben gezien. De boa's kunnen volgens de politieambtenaar alleen op basis van gegevens zien of iemand ergens ingeschreven staat, en krijgen geen foto van iemand te zien. Voor zover de politieambtenaar bekend heeft Stefan evenmin aan de boa's aangeboden om zijn identiteitskaart op te halen.

Soms lukt het tijdens een gesprek wel om de identiteit vast te stellen, dan kan een aanhouding worden afgewend. Maar de identiteit moet wel geverifieerd worden om te voorkomen dat de boete bij een andere persoon terecht komt. Dat kan bijvoorbeeld door het stellen van controlevragen, of door iemand zijn identiteitsbewijs te laten tonen op het bureau.

Het gebruik van handboeien bij Stefan

De politieambtenaar zei tegen Stefan dat hij de aanhouding van de boa's vervolg ging geven en dat Stefan overgebracht zou worden naar het arrestantencomplex in Borne. Hij heeft Stefan gevraagd om zelf in het dienstvoertuig plaats te nemen. Stefan gaf aan dat hij dit niet ging doen, dat hij niet ging meewerken en dat hij naar huis wilde. Op dat moment stond hij in het groepje met omstanders. De politieambtenaar gaf nogmaals aan dat Stefan was aangehouden, dat hij anders genoodzaakt was om Stefan te helpen en dat hij daarbij geweld zou kunnen gebruiken. Omdat Stefan nog steeds niet wilde meewerken, heeft de politieambtenaar hem bij zijn rechterarm gepakt en richting de auto bewogen. Het was niet zo dat Stefan hem ging bevechten, maar hij bood weerstand en wilde niet mee naar het dienstvoertuig. De politieambtenaar is aangeleerd dat als iemand niet meewerkt en zich verzet tegen de aanhouding, de handboeien omgaan. Stefan was niet coöperatief en niet meewerkend. De politieambtenaar verklaarde dat hij er daarom voor koos om de handboeien aan te leggen, om meer controle en rust te creëren. Dat deed hij voor zijn eigen veiligheid en de veiligheid van Stefan.

Vervolgens heeft hij de handboeien aangelegd bij Stefan. De politieambtenaar heeft Stefan daarna rustig in de politieauto laten plaatsnemen. Eén van de boa's stapte bij hem in de dienstvoertuig om mee te rijden naar het cellencomplex. Ondanks dat de mededeling was gedaan dat Stefan was aangehouden, bleven de omstanders vragen stellen, eisen dat Stefan niet mee ging, etc. Na enkele antwoorden hebben de politieambtenaar en de boa's besloten dit te negeren. Stefan en de omstanders bleven belerend en opdringerig.

Vervolgens wilde de politieambtenaar wegrijden, maar werd de auto geblokkeerd door een omstander die zich op de motorkap liet vallen. Daarop is de politieambtenaar achterwaarts weggereden. Hij heeft Stefan meegedeeld dat hij aangehouden was en dat hij werd overgebracht naar het arrestantencomplex waar een

hulpofficier van justitie de aanhouding zou toetsen. Stefan reageerde daar cynisch en sarcastisch op en gaf aan dat de politieambtenaar en de boa geen IQ of empathie hadden.

Tijdens het transport vroeg Stefan of de handboeien losser konden. De politieambtenaar heeft Stefan verteld dat de handboeien tijdens het transport niet losgemaakt kunnen worden vanwege de veiligheid. Dit is hem tijdens de beroepstraining geleerd. Omdat Stefan voor en na deze vraag geen ongemak liet zien en tijdens het gehele proces niet meewerkte en steeds probeerde te frustreren, heeft de politieambtenaar de afweging gemaakt de boeien niet los te maken. Bij het losmaken van de boeien is hem geen letsel opgevallen en heeft Stefan daar verder niet over geklaagd bij hem of de hulpofficier van justitie.

De klap met de wapenstok bij Rianne

De politieambtenaar zou samen met de boa's naar het cellencomplex rijden. Eén van de boa's zat bij hem in de auto, de andere boa zou volgen in de dienstauto van de boa's. Vlak na vertrek kreeg de boa die bij de politieambtenaar in de dienstauto zat, via de portofoon van zijn collega te horen dat zij geblokkeerd en belaagd werd. Het klonk paniekerig. De politieambtenaar meldde het operationeel centrum (de meldkamer) dat de aanhouding escaleerde en vroeg om andere eenheden naar het incident te sturen. Er waren geen andere politieauto's in de buurt, dus de politieambtenaar verwachtte dat zijn collega's er niet meteen zouden zijn. Hij kwam in een spagaat terecht: aan de ene kant had hij een arrestant in de auto en aan de andere kant wilde hij de boa niet alleen laten. Daarop besloot hij toch terug te keren, omdat de veiligheid van de boa ook de verantwoordelijkheid is van de politie. Het was niet ideaal om met een arrestant in de auto terug te moeten rijden.

Terug op de plaats van het incident zag de politieambtenaar dat één van de omstanders voor het voertuig van de boa stond en deze verhinderde om te vertrekken. De boa zat half in haar dienstauto en er werd aan haar getrokken door Rianne en een andere vrouw. Hij zag hen om de boa heen staan en zich tegen haar opdringen. Zij belaagden haar in de deuropening en de boa moest de mensen van zich afduwen. De politieambtenaar stapte uit, deed de politieauto op slot en sommeerde de groep om afstand te nemen en te stoppen met belemmeren. Hij nam de wapenstok in de hand om aan te geven dat de omstanders afstand moesten houden en riep dat de omstanders moesten vertrekken. De politieambtenaar ervoer druk van de omstanders. De sfeer was zeer gespannen, de mensen waren onder invloed en agressief. Hij wilde weggaan om escalatie te voorkomen maar werd gehinderd door de omstanders. De politieambtenaar had ook de verantwoordelijkheid voor Stefan achterin de auto.

Vervolgens kwam Rianne boos op hem afgelopen, waarop de politieambtenaar riep dat zij afstand moest houden. De politieambtenaar heeft overwogen wat op dat moment voor hem de mogelijkheden waren om zijn doel te bereiken. Het lukte niet om in gesprekken in contact te komen. Hij heeft Rianne geduwd met de boodschap: weg hier. Op dat moment had hij zijn wapenstok al in de hand. Het praten en duwen had geen effect en leidde er niet toe dat zij stopte met het verhinderen van de aanhouding. Bij het duwen kwam er beweging terug. De politieambtenaar wilde duidelijk maken dat het klaar was en dat de omstanders daar weg moesten. Maar Rianne schreeuwde steeds terug op alles wat hij zei, en hield haar eigen verhaal. Toen Rianne opnieuw op de politieambtenaar afkwam en hem vastpakte heeft hij haar één keer met de wapenstok geslagen.

De wapenstok is bedoeld om ruimte te creëren, zodat het duidelijk is voor mensen dat ze afstand moeten houden. Dat is de reden om voor dit middel te kiezen. De politieambtenaar heeft er bewust voor gekozen om laag, dus op het been, te slaan. De nieuwe wapenstok kan veel impact hebben als je hem verkeerd gebruikt. De politieambtenaar probeerde zijn doel te bereiken met de middelen die hij had, en met zo min mogelijk zware gevolgen. In dat opzicht heeft het middel de beoogde werking gehad. Rianne bleef zich in eerste instantie in de situatie mengen, waardoor de politieambtenaar de aanhouding niet kon afhandelen. Na de klap hield Rianne iets meer afstand. In die zin heeft de klap gedaan wat woorden daarvoor niet deden.

De politieagent verklaarde dat hij volgens protocol en wetgeving waar mogelijk waarschuwt dat geweld kan worden gebruikt. Maar het is niet zo dat hij dit bij elke stap opnieuw moet doen of dat hij continu moet beschrijven wat hij gaat doen. Als de rust daarvoor is en als hij denkt dat het helpt, dan waarschuwt hij. Maar als je iemand aan het duwen bent of iemand grijpt je onverwachts vast, of je hebt al eerder gezegd dat iemand moet meewerken omdat je anders geweld gebruikt, dan dekt dit het volgens hem juridisch af. De politieambtenaar verklaarde dat in deze situatie verschillende omstandigheden speelden; hij was druk met vier partijen die om hem heen aan het 'dansen' waren. Dan kun je niet de tijd nemen om alles uit te leggen. Terugkijkend op de situatie heeft de politieambtenaar niet de indruk dat een waarschuwing in dit geval geholpen zou hebben.

De politieambtenaar moest zich vervolgens bezighouden met de andere omstander, die voor de auto van de boa stond. De politieambtenaar zag ondertussen mensen bij de politieauto staan en aan de deur trekken waar Stefan zat. De politieambtenaar heeft hen gesommeerd afstand te houden. Toen de omstanders uiteindelijk afstand hielden, probeerden de politieambtenaar en de boa's opnieuw te vertrekken. Er ging opnieuw een omstander voor de auto staan, en Rianne probeerde de deur van de dienstvoertuig te openen. De politieambtenaar is uitgestapt en heeft gewacht totdat zijn collega's ter plaatse waren. Daarna kon Stefan naar het arrestantencomplex gebracht worden.

Het vervoer van Stefan naar het cellencomplex en de ophouding

Tijdens het transport wilde Stefan nog altijd nergens aan meewerken, hij was denigrerend en maakte steeds opmerkingen dat de politieambtenaar en de boa dom waren, geen IQ hadden en geen empathie.

In het arrestantencomplex heeft de politieambtenaar Stefan de gang van zaken uitgelegd en hem in een ophoudruimte geplaatst. Hierbij was ook de hulpofficier van justitie aanwezig. Stefan wilde niet meewerken aan het insluitprotocol en weigerde onder andere een aansteker in te leveren. Om de-escalerend op te treden heeft de politieambtenaar de deur gesloten en andere collega's verzocht de insluiting af te maken. Stefan was onder invloed van alcohol en wilde van begin tot eind nergens aan meewerken.

De identiteit van Stefan bleef voor de politieambtenaar onbekend tot na de voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie. Na afloop heeft de politieambtenaar met de betreffende hulpofficier gesproken. Tijdens de voorgeleiding heeft Stefan kennelijk wel zijn identiteitsgegevens opgegeven. De politieambtenaar heeft deze gegevens ontvangen om te kunnen verwerken in het proces-verbaal van bevindingen dat hij heeft opgemaakt.

Proces-verbaal van voorgeleiding aan de hulpofficier van justitie

Stefan is om 00:20 voorgeleid aan de hulpofficier van justitie als verdachte van het niet voldoen aan de identificatieplicht. De hulpofficier vertelde Stefan waarvan hij verdacht werd en heeft hem geïnformeerd over zijn rechten als verdachte. Om 00:35 gaf de hulpofficier het bevel om Stefan op te houden voor onderzoek. De hulpofficier heeft Stefan ook gevraagd wie hij in kennis wilde stellen van zijn vrijheidsbeneming. Op verzoek van Stefan heeft de politie Rianne om 00:40 uur telefonisch ingelicht over de vrijheidsbeneming van Stefan.

Proces-verbaal van verhoor verdachte door een hoofdagent

De volgende ochtend werd Stefan om 10:15 gehoord over de feiten waarvan hij verdacht werd. Over de verdenking van het niet voldoen aan de vordering van zijn identiteitskaart verklaarde Stefan dat hij deze fysiek niet bij zich had. Dat deze nog in zijn portemonnee lag bij zijn vriendin thuis. Hij had zijn identiteitskaart wel willen afgeven, maar kon dat niet. Stefan is zich ervan bewust dat hij zijn identiteitskaart altijd bij zich moet hebben.

Over de verdenking van openbare dronkenschap vroeg Stefan zich af waar de politie dit op baseert, omdat hij geen ademtest heeft gedaan. Stefan had een Duits witbierje en een gin tonic gedronken. Hij kan niet

verklaren waarom de politieagent heeft opgeschreven dat 'de verdachte zeer sterk riekte naar veel gebruik van alcohol'. Hij heeft alleen gedronken wat hij heeft verklaard. Stefan weet nog best goed hoe hij zich heeft gedragen tijdens de staandehouding, hij verbaast zich erover dat dit zo is geëscaleerd. De boa's vroegen zijn identiteitsbewijs en dat kon hij niet overleggen. Stefan was wel geïrriteerd omdat hij die fysiek niet bij zich had.

De verklaringen van de boa's

Hieronder wordt weergegeven wat de betrokken boa's hebben verklaard. De weergave is een samenvatting van de verklaringen van de boa's uit het proces-verbaal van bevindingen en uit het hoorgesprek met de ombudsman.

De aanhouding van Stefan

De boa's kwamen om ongeveer 11 uur 's avonds aanrijden en zagen vier personen buiten staan met een hond. Vervolgens liepen twee personen naar binnen, maar bleven twee personen (naar later bleek: Stefan en Rianne) buiten staan. De boa's zagen dat Stefan aan het wildplassen was en dat een blonde vrouw deze man aan het helpen was. Dit alles gebeurde tijdens de avondklok. De boa's stopten en spraken Stefan aan op het wildplassen. Daarop verklaarde Stefan dat hij dit niet deed en liep hij dreigend op de boa af. De boa hield Stefan met gestrekte arm op afstand. De boa vroeg Stefan om zijn identiteitsbewijs, waarop de boa's Stefan hoorden zeggen: 'Nee, die krijg je niet'. De boa's vroegen Stefan nogmaals om zijn identiteitsbewijs, waarop Stefan weer 'nee' antwoordde. De boa's vorderden vervolgens inzage in het identiteitsbewijs. De boa's zagen Stefan naar binnen lopen bij het huis waar eerder de andere personen naar binnen waren gegaan. De boa's hoorden Stefan zeggen dat hij zijn sigaretten ging ophalen. Hij heeft niet gezegd dat hij zijn identiteitskaart binnen wilde ophalen of ging ophalen. Toen Stefan weer naar buiten kwam (met een pakje sigaretten), hebben de boa's voor de tweede maal inzage in het identiteitsbewijs van Stefan gevorderd. Eén van de boa's heeft Stefan uitgelegd dat het beter voor hem was om mee te werken. Dat zij anders de politie zouden bellen en dat hij meegenomen zou worden naar het arrestantencomplex. Omdat Stefan niet aan de vorderingen voldeed, hebben de boa's Stefan meegedeeld dat hij werd aangehouden voor het niet voldoen aan de vordering van zijn identiteitsbewijs. Daarna hebben de boa's de politie gebeld en aangegeven dat zij een aangehouden verdachte hadden en vervoer wilden.

Volgens de boa's heeft Stefan tijdens het gesprek op geen enkel moment zijn naam genoemd. Het was dus niet mogelijk om Stefan op te zoeken in de systemen. De boa's kunnen in hun systeem mensen opzoeken via postcode, huisnummer, geboortedatum en geslacht. Als iemand geen identiteitskaart bij zich heeft maar wel meewerkt en gegevens verstrekt, dan kunnen zij een aantal verificatievragen stellen. Als iemand die vragen goed beantwoordt, dan kunnen de boa's een afspraak maken dat iemand de volgende dag op het gemeentehuis mag langskomen met zijn identiteitsbewijs. Er is een fysieke identiteitskaart nodig om de boete te kunnen uitschrijven en de juiste gegevens aan te leveren aan het OM. Maar in dit geval was een dergelijke afspraak geen optie, omdat Stefan niet meewerkte. Het is dus ook niet mogelijk dat de gegevens van Stefan zichtbaar waren op de diensttelefoon. De boa's krijgen bovendien geen foto te zien als zij iemand opzoeken op hun diensttelefoon.

De boa's hadden de indruk dat Stefan redelijk aangeschoten of dronken was. Een van de boa's rook later, toen hij naast Stefan in de dienstauto van de politie zat, een sterke dranklucht. Stefan werkte niet mee en gedroeg zich vervelend en recalcitrant. Tijdens het gesprek met de boa's vroegen de boa's meerdere malen aan Stefan of hij afstand wilde houden. Stefan luisterde niet naar deze verzoeken. Hij zei dingen als: 'Hoe oud ben jij dan, jongetje' en 'Wie denk je wel dat je bent, kleuter', 'Vind je dit eng?'. Hij blies sigarettenrook in het gezicht van één van de boa's en zei daarbij dat hij corona had.

Het omleggen van de handboeien bij Stefan

Toen de politieauto aan kwam rijden hoorde één van de boa's Stefan zeggen: 'Goh, ze komen niet eens met toeters en bellen, wat een kneuzen'. Toen de politieauto ter plaatse kwam, hebben de boa's de

politieambtenaar uitgelegd waarom zij Stefan hebben aangehouden. Het lukt vaak alsnog om de identiteit vast te stellen als de politie erbij komt. Dan tonen mensen hun identiteitskaart aan de boa's of aan de politie. Stefan kreeg ook een tweede kans doordat de politieambtenaar om zijn identiteitskaart vroeg. Maar Stefan werkte totaal niet mee.

Stefan werkte vervolgens ook niet mee aan het vervoer, waarop één van de boa's en de politieambtenaar Stefan tegen de motorkap hebben gezet en geboeid hebben. Nadat Stefan in de auto is gaan zitten, bleven de omstanders aan de boa's en de politieambtenaar vragen wat de reden van de aanhouding was. De boa's en de politieambtenaar wilden vertrekken, maar dit werd belemmerd door een omstander die voor de auto ging staan. De politieambtenaar tikte vervolgens licht deze omstander aan met de politieauto. Vervolgens reed de politieauto achteruit weg.

Het terugroepen van de politieambtenaar

Nadat de politieambtenaar en één van de boa's wegreden met de politieauto, wilde de andere boa plaatsnemen in haar dienstvoertuig. Een filmende omstander stond op dat moment voor de auto en twee vrouwelijke omstanders hielden het portier vast en zaten aan de boa te trekken. Daardoor kon zij niet vertrekken. Dit voelde voor de boa als een dreigende situatie. De vrouwen zaten aan haar te trekken en zij kreeg niet de gelegenheid om het portier dicht te doen. Zij kon geen kant op en vond het behoorlijk bedreigend. De boa heeft vervolgens via de portofoon gevraagd of de politieambtenaar terug kon komen, omdat zij niet weg kon rijden.

Het vervoer van Stefan naar het cellencomplex

Toen de politieauto terugkwam zijn de politieambtenaar en de boa uitgestapt. Zij hebben de omstanders verzocht te vertrekken, maar deze voldeden niet aan het verzoek. Hierdoor is enige commotie ontstaan tussen de politieambtenaar en de omstanders. Daarbij is de wapenstok gebruikt. Vervolgens kwamen er nog twee politieauto's ter plaatse. Daarna konden de politieambtenaar en de boa's naar het arrestantencomplex rijden. Tijdens de rit naar het arrestantencomplex zat één van de boa's naast Stefan. Hij rook een sterke alcoholgeur die van Stefan af kwam.

Strafrechtelijke procedures over de aan Stefan opgelegde boetes (strafbeschikkingen)

Stefan kreeg na het incident vier strafbeschikkingen met boetes voor het wildplassen, het niet voldoen aan de verplichting om een identiteitsbewijs ter inzage aan te bieden, het overtreden van de avondklok en openbare dronkenschap. Stefan heeft de boete voor het wildplassen betaald. Tegen de overige strafbeschikkingen ging hij in verzet.

Het OM trok de strafbeschikking wegens het niet voldoen aan de Wet ID in vanwege 'onvoldoende bewijs' (brief van 5 juli 2021). Het OM trok de strafbeschikking wegens het overtreden van de avondklok in vanwege 'inmiddels gewijzigde omstandigheden' (brief van 5 augustus 2022). De strafbeschikking vanwege openbare dronkenschap werd op 11 augustus 2022 op een zitting van de rechtbank behandeld. De rechter heeft Stefan schuldig verklaard, maar geen straf aan hem opgelegd.

Door Stefan en Rianne aangeleverde filmbeelden

Stefan en Rianne hebben filmbeelden aangeleverd die zijn gemaakt door de vriend waarbij zij op bezoek waren.¹¹ De beelden beginnen op het moment dat Stefan al geboeid is en in de politieauto stapt. De beelden beslaan dus niet de volledige situatie vanaf het moment dat Stefan werd aangesproken door de boa's. Deze filmbeelden heeft de ombudsman ook aangeleverd aan de politie, om deze te kunnen betrekken bij de reactie op de klacht. Verder hebben de medewerkers van de ombudsman de beelden van de klap van de wapenstok samen met de betrokken politieambtenaar bekeken tijdens het gesprek dat zij met hem hadden.

¹¹ Deze vriend heeft een deel van de beelden ook op www.dumpert.nl geplaatst. De politieambtenaar gaf tijdens de interne klachtbehandeling bij de politie aan dat hij het buitengewoon vervelend vond dat de beelden op internet geplaatst waren.

Op de beelden is het volgende te zien. Stefan staat bij het dienstvoertuig van de politie en wordt geboeid door de politieambtenaar. Eén van de boa's assisteert daarbij. De andere boa is in gesprek met Rianne. Zij en een andere omstander vragen de boa's en de politieambtenaar herhaaldelijk 'wat de grond is van de aanhouding'. Eén van de boa's geeft aan dat zij dit al meerdere keren verteld hebben. Rianne vraagt of het niet bij zich hebben van een identiteitsbewijs een reden is om iemand aan te houden en tegen de auto te zetten, waarop één van de boa's aangeeft dat Stefan niet meewerkt. In de tussentijd blijft de andere omstander vragen of de boa's en de politieambtenaar kunnen herhalen wat de reden is van de aanhouding.

Stefan wordt door de politieambtenaar begeleid van de motorkap naar de zijdeur van de dienstvoertuig. Stefan stapt zelf in. Rianne vraagt ondertussen aan één van de boa's of zij een gesprek met haar mag voeren. Daarop zegt Stefan dat 'zij geen IQ hebben, zij hebben geen gesprek' en 'Borne toch? I love it' of woorden van gelijke strekking. Rianne vraagt of zij mee mag rijden, de boa geeft aan dat dit niet mag. Rianne vraagt nogmaals aan de boa's of het nodig is Stefan met zoveel geweld mee te nemen naar Borne, enkel omdat hij geen identiteitskaart bij zich heeft. De boa geeft aan dat zij dit niet nogmaals gaat uitleggen. De omstanders blijven vragen wat de reden is van de aanhouding en of de politieambtenaar en de boa's dit kunnen herhalen. Bij het wegrijden van het dienstvoertuig staat één van de omstanders voor het dienstvoertuig, waarop de politieambtenaar hem vraagt of hij aan de kant wil stappen. Als de omstander aangeeft dat hij dat niet wil, laat de politieambtenaar de auto opkomen zodat deze de omstander raakt. De politieambtenaar rijdt vervolgens achteruit weg.

De volgende beelden laten de situatie zien nadat de politieambtenaar en de boa zijn teruggereeden. Rianne is in gesprek met één van de boa's. Rianne roept tegen de boa's dat zij haar man meenemen en dat het niet ok is wat zij doen. Vervolgens draait het beeld zodat Rianne niet meer te zien is, maar te horen is dat zij hetzelfde roept tegen de politieambtenaar. De politieambtenaar roept terug dat Rianne afstand moet houden. Het beeld draait vervolgens terug naar Rianne en de politieambtenaar. Te zien is dat Rianne en de politieambtenaar op ongeveer een meter afstand van elkaar staan. De politieambtenaar heeft de wapenstok in zijn rechterhand. Hij roept tegen Rianne dat zij afstand moet houden omdat zij hen in hun werk hindert. Tegelijkertijd geeft hij haar met zijn linkerarm een duw op haar bovenlichaam. Rianne pakt daarbij de pols van de politieambtenaar vast. Vervolgens blijft Rianne op ongeveer een meter afstand van de politieambtenaar staan. Zij roept met stemverheffing: 'Afstand houden? Je neemt hem mee, je rijdt hem aan!' en wijst daarbij met gestrekte arm naar de politieambtenaar. De politieambtenaar duwt Rianne vervolgens nogmaals tegen haar bovenlichaam, waarop zij met twee handen zijn onderarm vastpakt. Daarop slaat de politieambtenaar haar met de wapenstok op het linker bovenbeen. Na de klap loopt hij een aantal passen achteruit, en daarna weer naar Rianne toe. Rianne blijft tegen de politieambtenaar roepen en de politieambtenaar blijft tegen Rianne zeggen dat zij afstand moet houden. De politieambtenaar geeft Rianne nogmaals een duw op haar bovenlichaam, waarop Rianne zijn arm wegduwt. Rianne roept tegen de politieambtenaar dat hij Stefan meeneemt, dat zij heel redelijk en rustig is, en om uitleg vraagt. De politieambtenaar blijft herhalen dat zij afstand moet houden.

Uiteindelijk roept de politieambtenaar assistentie op omdat hij 'drie boze mensen hieromheen heeft staan die steeds voor de auto's blijven staan'.

Door Stefan en Rianne aangeleverde foto's

Stefan en Rianne hebben foto's aangeleverd van het letsel dat zij stellen te hebben opgelopen als gevolg van het gebruik van de handboeien (Stefan) en de wapenstok (Rianne). Op één foto is het bovenbeen van Rianne te zien met een rode striem van ongeveer 15 tot 20 centimeter en een blauwe verkleuring van de huid daaromheen. Op de andere foto is de pols of onderarm van Stefan te zien met daarop enkele rood/blauwe verkleuringen.

Hoe reageerde de politie?

De Nationale ombudsman heeft de klachten van Stefan en Rianne aan de politie voorgelegd en aan de politie verzocht daarop te reageren. De politie liet de ombudsman weten geen aanleiding te zien om de eerdere beslissing op de klacht te heroverwegen. Daarnaast liet de politie in reactie op de vragen van de ombudsman het volgende weten.

De ombudsman vroeg de politie of tijdens de ophouding een onderzoek heeft plaatsgevonden naar de identiteit van Stefan en of/hoe zijn identiteit was vastgesteld. In reactie daarop liet de politie weten dat zij uit de stukken niet kon opmaken of en zo ja, hoe de identiteit van Stefan is vastgesteld.

Daarnaast vroeg de ombudsman de politie welke criteria ten tijde van het incident werden gehanteerd voor het gebruik van de wapenstok en of de politie wilde ingaan op de algemene waarschuwingsplicht in de Politiewet. De politie gaf daarop aan dat een politieambtenaar volgens artikel 7 van de Politiewet bevoegd is geweld te gebruiken. Daarmee komt ruimte voor de persoonlijke inschatting van de ambtenaar. In algemene zin wordt de Politiewet en de Ambtsinstructie als uitgangspunt genomen. In de specifieke casus kan alleen de betreffende ambtenaar antwoord geven op de vraag. De politie is van mening dat het toegepaste geweld past binnen de kaders die gelden voor het gebruik van geweld.

De politie gaf verder aan dat, los van de vraag of de politieambtenaar in dit geval een mondelinge waarschuwing heeft gegeven, er van een geüniformeerde politieman met een wapenstok in de hand, in een dreigende situatie waarbij er behalve mondeling gesommeerd is afstand te houden ook een afhoudduw is gegeven, een niet te miskennen waarschuwende werking uitgaat. Het was voor de politieambtenaar duidelijk dat hij zijn doel niet op een andere, voor Rianne minder ingrijpende manier, kon realiseren.

Hoe reageerde de gemeente?

De gemeente liet de Nationale ombudsman weten dat de boa's het handelen van Stefan en Rianne als zeer vervelend hebben ervaren. De gemeente haalt twee passages uit het proces-verbaal van de boa's aan. In de eerste passage staat dat Stefan sigarettenrook in het gezicht van één van de boa's blies en zei dat hij corona had. In de andere passage verklaart de boa dat twee vrouwelijke omstanders het portier van haar auto vasthielden en aan haar zaten te trekken, waardoor de boa niet kon vertrekken.

De gemeente liet verder weten dat zij voor het behandelen van het handelen in deze casus heeft gekeken naar de relevante feiten en omstandigheden. De gemeente blijft bij haar standpunt dat de boa's hebben gehandeld in de rechtmatige uitoefening van hun ambt, zoals verwoord in reactie op de klacht. De gemeente ziet geen aanleiding om de klacht alsnog gegrond te beschouwen.

Hoe reageerden Stefan en Rianne?

Tijdens het onderzoek heeft de ombudsman de stukken die de politie en de gemeente hebben opgestuurd en de verklaringen die de ambtenaren hebben afgelegd, voorgelegd aan Stefan en Rianne. Stefan en Rianne reageerden daar - voor zover relevant - als volgt op.

In algemene zin merken Stefan en Rianne op dat er sprake is van gedraai en leugens, en dat de politie en de boa's geen inzicht tonen in het eigen handelen. Stefan en Rianne merken op dat hun verhaal hetzelfde blijft, terwijl het verhaal van de politie en de boa's steeds wijzigt. Volgens Stefan en Rianne hadden de politiemedewerker en de boa's bepaalde zaken ook eerder kunnen melden.

Stefan en Rianne hebben het idee dat de boa's en de politie heel goed weten dat fouten zijn gemaakt. Zij geven aan dat zij in die gedachte gesteund worden doordat alle beschuldigingen van tafel zijn (door het OM geseponeerd). Volgens Stefan en Rianne worden feiten verzonnen en wordt er gelogen, en is het schokkend voor hen om dit weer te moeten meemaken.

De processen-verbaal en het verslag van het gesprek met de betrokken politieambtenaar

Stefan stelt dat hij de avondklok niet genegeerd heeft, omdat hij alleen buiten was met de hond van zijn vrienden. Volgens Stefan wilde hij overal aan meewerken. Het is een leugen dat hij een tweede kans kreeg om zijn identiteitsbewijs te tonen. Hij heeft meerdere malen aangeboden om naar binnen te gaan en zijn identiteitsbewijs op te halen. Zijn identiteitsbewijs lag vlakbij in het huis van zijn vrienden. Maar dit mocht niet van de boa's en de politieambtenaar, 'want dan zou hij niet meer naar buiten komen'. Verder stelt Stefan dat hij meerdere keren zijn naam en woonplaats heeft genoemd. Volgens hem was zijn identiteit dus wel degelijk bekend. Hij weet 100% zeker dat hij op een bepaald moment zijn foto zag op de diensttelefoon van de boa's. Maar er werd niet naar hem geluisterd. Als er was geluisterd had hij zijn identiteitsbewijs wel mogen ophalen, dan was de zaak opgelost.

Volgens Stefan heeft de politieambtenaar niet gesproken over de consequenties van het niet meewerken, en heeft hij hem niet gewaarschuwd dat hij geweld kon gebruiken bij het transport. Volgens Stefan heeft hij geen weerstand geboden. Hij lag binnen twee seconden op de motorkap van de auto. Stefan begrijpt niet dat de politieagent handboeien zou moeten gebruiken voor zijn (Stefans) veiligheid.

Volgens Stefan en Rianne is er op geen enkel moment fysiek contact gemaakt met de boa's of de voertuigen van de boa's. Volgens hen is het een leugen dat de boa werd geblokkeerd en belaagd in haar auto. Er werd niemand belaagd en het is niet waar dat de boa 'half in de deuropening getrokken zat'.

Rianne stelt dat zij beleefd was en vragen heeft gesteld, omdat zij wilde weten waar Stefan naartoe werd gebracht. Zij heeft geen poging ondernomen om de politieambtenaar te hinderen, maar er werden geen antwoorden gegeven. Volgens Rianne heeft zij altijd afstand gehouden, maar kwam de agent op haar aflopen. De politieambtenaar bleef haar benaderen en bleef schreeuwen dat zij afstand moest houden. Daarbij duwde de politieambtenaar haar als eerste, en pakte Rianne in een reflex zijn arm vast. De politieambtenaar begon dus met fysiek contact. Hij sloeg haar bovendien zonder waarschuwing, en hard ook.

Er was volgens Rianne geen enkele reden om haar te slaan; zij was beleefd en correct. De politieambtenaar maakte een verkeerde inschatting. Er was geen sprake van druk vanwege de omstanders om snel te handelen: er was niets aan de hand en er was totaal geen dreigende of agressieve situatie. De politieambtenaar heeft volgens haar in paniek gehandeld doordat hij de situatie verkeerd heeft ingeschat.

Tijdens het vervoer naar het cellencomplex heeft Stefan gevraagd of de politieambtenaar de bochten wat rustiger wilde nemen, want de handboeien zaten erg strak en dit zorgde voor veel pijn. Maar de agent reageerde met een simpel 'nee'. Tijdens de voorgeleiding op het cellencomplex werd hij alleen verdacht van het niet tonen van zijn identiteitsbewijs. Hij is pas de volgende dag ingelicht en gehoord over de andere beschuldigingen (overtreding avondklok, wildplassen, openbare dronkenschap).

Volgens Stefan en Rianne zijn zij steeds beleefd en correct gebleven en was er geen sprake van een intimiderende of escalerende situatie. Zij wilden juist het gesprek aangaan. Stefan en Rianne vinden het ook tegenstrijdig dat de politieambtenaar enerzijds verklaart dat hij zich niet met vragen bezig kon houden, terwijl hij anderzijds verklaart dat hij wel rustig antwoord heeft gegeven.

Stefan betwist verder dat hij bloeddoorlopen ogen had en dat hij sterk naar drank rook. Voor zover de politieambtenaar aangeeft dat 'drank' mogelijk de oorzaak is van andere herinneringen, vinden Stefan en Rianne het erg vervelend dat dit erbij wordt gehaald terwijl nooit een adem- of bloedtest is afgenomen. Stefan is verbaasd dat dit blijkbaar zonder bewijs opgevoerd mag worden. Ook de andere betrokken mensen waren volgens Stefan en Rianne niet onder invloed. Als dat wel zo was, waarom zijn die mensen dan niet aangehouden?

De geweldsmutatie

In het rapport staat ten onrechte dat de politieambtenaar heeft 'optreden met collega's'. Stefan vraagt zich verder af waar de opmerking op is gebaseerd dat hij onder invloed was van alcohol.

Voor zover in het verslag geconcludeerd wordt dat de politiemedewerker zijn doel (de aanhouding en het transport) niet op andere wijze had kunnen bereiken, stellen Stefan en Rianne dat de politiemedewerker niet geschikt is voor dit werk. Stefan en Rianne stellen dat de politieambtenaar geen enkele reden had om geweld toe te passen en dat hij niet heeft gewaarschuwd voordat hij Stefan beetpakte en boeide en voordat hij Rianne sloeg. Hij heeft Rianne heel hard geslagen zonder duidelijke reden. Zij heeft op geen enkel moment gescholden, geschreeuwd of geweld gebruikt.

In het rapport staat dat 'onbekend' is of er sprake was van letsel/medische behandeling van de betrokkenen, terwijl Stefan en Rianne later tijdens een gesprek in het kader van de klachtbehandeling hebben aangegeven welk letsel is ontstaan. Stefan en Rianne hebben hier foto's van laten zien en Rianne is naar de huisarts gegaan.

De reactie van de politie op de klacht

De politie geeft aan dat het niet gebruikelijk is om onderzoekshandelingen te verrichten gedurende de nachtelijke uren. Daarop stelt Stefan dat het ging om het vaststellen van zijn identiteit en dat deze bovendien al door de boa's was vastgesteld. De boa's maakten gebruik van een PDA en hierop zag Stefan op enig moment zijn foto verschijnen. Daarop reageerde hij met de tekst: 'hey, jullie hebben mij al gevonden!'.

In reactie op de stelling van de politie dat Rianne mondeling is gesommeerd afstand te houden, stelt Stefan dat er niet is gewaarschuwd en dat sprake was van onnodig, buitensporig geweld. En dat een totaal verkeerde inschatting is gemaakt.

De politie stelt dat het geweld zoals dat is toegepast, past binnen de kaders die gelden voor het gebruik van geweld. Stefan vraagt zich af of deze conclusie wordt getrokken op basis van de verklaringen van één agent.

Het proces-verbaal van bevindingen van de boa's

Stefan geeft aan dat er geen sprake was van meerdere personen die buiten stonden, maar dat hij alleen was met de hond van zijn vrienden. Stefan heeft meteen toegegeven dat hij had staan wildplassen, en hij is niet dreigend op de één van de boa's afgelopen. Stefan stelt dat hij de volgende in het proces-verbaal opgenomen opmerkingen niet heeft gemaakt: 'Vind je dit eng?', 'Hoe oud ben jij jongetje, 15 jaar?', 'Ik heb corona' en 'Ze hebben geen IQ'.

Stefan heeft zijn sigaretten niet opgehaald, maar stelde voor om zijn identiteitsbewijs binnen op te halen. Dat mocht niet van de boa's. Aan Stefan is niet uitgelegd dat hij naar het arrestantencomplex zou worden gebracht door de politie. Stefan stelt dat het een leugen is dat hij niet meewerkte aan het verzoek van de politie om in de dienstvoertuig te gaan zitten.

Rianne stelt dat zij niet heeft niet staan gillen en schreeuwen, zij stelde netjes een aantal vragen. Het klopt niet dat twee vrouwelijke omstanders het portier van de boa vasthielden en aan haar zaten te trekken, er is niets en niemand aangeraakt. Er was daarna geen sprake van commotie, de agent heeft Rianne zonder waarschuwing geslagen met zijn wapenstok.

Stefan had één biertje en één gin/tonic op; iedereen weet dat je na één biertje al de lucht van alcohol kan ruiken. Hij verbaast zich erover dat geen adem- en/of bloedtest is afgenomen.

Verslag van hoorgesprek met de boa's

Volgens Stefan is het een leugen dat een vrouw hem hielp toen hij aan het wildplassen was. En volgens Stefan hebben de boa's niet aangegeven dat zij de politie zouden bellen om hem mee te nemen naar het arrestantencomplex. Stefan heeft zelf voorgesteld om naar binnen te gaan om zijn identiteitsbewijs op te halen, maar dit mocht niet. De boa's waren bang dat Stefan niet terug zou komen. Stefan had al sigaretten bij zich, want hij was juist naar buiten gegaan om te roken.

Verder stelt Stefan dat uit de verklaringen van de boa's blijkt dat het wel degelijk kan: een identiteit opzoeken. Stefan heeft zijn naam meerdere malen genoemd en volgens hem is het niet logisch dat hij niet zou meewerken aan het vaststellen van zijn identiteit. Voor zover de boa's stellen dat soms een afspraak wordt gemaakt met mensen om de volgende dag een identiteitsbewijs te komen tonen, vraagt Stefan zich af waarom die afspraak niet met hem is gemaakt. Hoewel de boa's zeggen dat dat in dit geval geen optie was omdat Stefan niet meewerkte, stelt Stefan dat hij overal aan wilde meewerken.

Er was geen sprake van twee vrouwen die de boa belaagden, want er was maar één vrouw bij. Zij was steeds beleefd en correct. Zij heeft geen mensen of portieren aangeraakt. Er was verder geen sprake van een dreigende situatie, maar van drie volwassen mensen die compleet verbaasd waren over het handelen van de boa's en later de politie.

Voor zover de boa's opmerken dat Stefan naar alcohol rook, vermoedt Stefan dat de ambtenaren dit feit misbruikt hebben om hem in een kwaad daglicht te zetten. Verder kan Stefan zich niet herinneren of hij één van de boa's 'kleuter' zou hebben genoemd, maar dit zou volgens Stefan een adequate kwalificatie zijn geweest.

De reactie van de gemeente op de klacht

In de reactie van de gemeente staat dat de boa's het gedrag van Stefan en Rianne als zeer vervelend en respectloos hebben ervaren. Stefan en Rianne verwijzen naar hun andere opmerkingen hierover. Dit geldt ook voor de passage uit het proces-verbaal dat de gemeente aanhaalt (over het belagen van de boa in haar dienstvoertuig). Voor zover de gemeente aangeeft dat zij blijven bij het eerdere standpunt, stelt Stefan dat hij nog wacht op een reactie van de gemeentesecretaris.